

§ 29

Snížení a nepřiznání peněžité pomoci

Peněžítá pomoc stanovená podle § 28 může být snížena nebo se nepřizná s přihlédnutím k sociální situaci oběti a k tomu,

- a) **do jaké míry oběť spoluzavinila vznik újmy a**
- b) **zda oběť využila všech zákonných prostředků, aby uplatnila nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy na pachateli nebo na jiné osobě, která je povinna škodu nahradit.**

K § 29

V tomto ustanovení jde fakticky o **rozšíření důvodů neposkytnutí peněžité pomoci** od státu obětem trestných činů vedle těch, které jsou stanoveny již v § 27. K nim se řadí i důvody vedoucí ke snížení peněžité pomoci. Peněžitou pomoc lze podle tohoto ustanovení snížit nebo vůbec nepřiznat s přihlédnutím k:

- a) výjimečně dobré sociální situaci oběti,
- b) spoluzavinění vzniku újmy ze strany oběti,
- c) tomu, že oběť nevyužila všech zákonných prostředků k uplatnění nároku na náhradu škody a nemajetkové újmy na pachateli nebo jiné osobě, která je povinna vzniklou škodu nahradit.

Z hlediska snížení či nepřiznání peněžité pomoci oběti trestného činu není třeba, aby byly tyto podmínky v každém jednotlivém případě splněny kumulativně.

V případě, že ke vzniku újmy došlo v důsledku **spoluzavinění oběti**, je třeba peněžitou pomoc poskytovanou jí státem poměrně snížit (není-li podíl oběti na způsobení újmy zcela zanedbatelný).

Nárok na náhradu škody na zdraví nebo nemajetkové újmy je oběť trestného činu v procesním postavení poškozeného oprávněna v rámci trestního řízení **uplatnit nejpozději u hlavního líčení** před zahájením procesu dokazování (§ 206 odst. 2 tr. řádu), a je-li sjednávána dohoda o vině a trestu, pak nejpozději při prvním jednání o takové dohodě (§ 175a odst. 2 tr. řádu). K tomu blíže § 43 odst. 3 tr. řádu.

Za **nevyužití všech zákonných prostředků k uplatnění nároku oběti** na náhradu škody nebo nemajetkové újmy na pachateli nebo jiné k tomu povinné osobě lze považovat zejména nepodání řádného a včasného návrhu na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v trestním řízení postupem uvedeným v § 43 odst. 3 tr. řádu nebo nepodání žaloby na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v občanském soudním řízení před marným uplynutím zákonné promlčecí doby.

Judikatura:

■ V trestním řízení lze v každém případě uplatňovat pouze majetkovou škodu způsobenou trestným činem, tj. takovou majetkovou škodu, jejíž vznik je v příčinné souvislosti se skutkem uvedeným v žalobním návrhu, přičemž na právním posouzení tohoto skutku nezáleží. V žádném případě nelze poškozenému přisoudit náhradu majetkové škody, která není v příčinné souvislosti se skutkem uvedeným v odsuzujícím rozsudku. **(R 1/1968-II, rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 7. 1967, sp. zn. 5 Tz 20/67)**

■ Vyjádření poškozeného v tom smyslu, že se připojuje k trestnímu řízení s požadavkem na náhradu škody, jak bude orgány činnými v trestním řízení zjištěna apod., nelze považovat za řádně uplatněný nárok na náhradu škody, není-li z něj patrné, v jaké alespoň minimální výši má být škody způsobená trestným činem uhrazena. **(R 7/1968-II, rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 1967, sp. zn. 5 Tz 13/67)**

■ Ani při úmyslném zavinění škůdce nelze vylučovat poměrné snížení náhrady škody v důsledku zavinění poškozeného. Tyto případy budou však zcela výjimečné a budou přicházet v úvahu zpravidla jen při úmyslném zavinění poškozeného.

V případech, kdy škůdce způsobil škodu úmyslně a poškozený ji spoluzavinil z nedbalosti, bude zpravidla nedbalost poškozeného v poměru k úmyslnému zavinění škůdce tak nepatrná, že poměrné snížení náhrady škody v důsledku zavinění poškozeného nebude přicházet v úvahu. **(R 9/1977, rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 5. 1976, sp. zn. 6 To 9/76)**

■ Povinnost k náhradě škody nelze uložit tomu obžalovanému, proti kterému poškozený neuplatnil návrh podle § 43 odst. 2 tr. ř., a to ani tehdy, když se jako spoluobžalovaný na vzniku škody podílel. **(R 45/1993-II, rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 8. 1993, sp. zn. 7 To 116/93)**

■ Výrok o náhradě škody, a to i výrok, jímž je poškozený odkázán podle § 229 odst. 1 tr. ř. na občanskoprávní řízení, může být učiněn jen na podkladě návrhu poškozeného, který je v souladu s ustanovením § 43 odst. 2 tr. ř. To mimo jiné znamená, že z návrhu musí být patrné, z jakých důvodů a v jaké výši se nárok na náhradu škody uplatňuje. **(R 43/1994-III, rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 3. 1994, sp. zn. 3 To 105/93)**

■ Vyjádření poškozeného, že nárok na náhradu škody uplatňuje ve výši, která bude vyčíslena znalcem, nebo že se připojuje k trestnímu řízení ve smyslu § 43 tr. ř., nelze považovat za řádné uplatnění nároku na náhradu škody podle § 43 odst. 3 tr. ř.

Je v rozporu se zákonem [§ 314f odst. 1 písm. e) tr. ř., § 228 odst. 1 tr. ř.], obsahuje-li trestní příkaz výrok o náhradě škody, aniž byl poškozeným nárok na její náhradu řádně uplatněn. V takovém případě je možno v řízení o stížnosti pro porušení zákona zrušit toliko výrok o náhradě škody, aniž by bylo nutno rušit celý trestní příkaz. **(R 49/2003, rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 12. 2002, sp. zn. 4 Tz 76/2002)**

■ O nárocích na náhradu majetkové škody, nemajetkové újmy v penězích, jakož i vydání bezdůvodného obohacení lze rozhodnout i vedle sebe, avšak každý z těchto nároků má své vlastní zákonné opodstatnění, a proto výroky o těchto samostatných nárocích jsou výroky oddělitelnými (§ 254 odst. 1 tr. ř.). **(R 14/2014-II, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 6. 2013, sp. zn. 8 Tdo 46/2013)**

■ Výši požadované náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo rozsah požadovaného bezdůvodného obohacení, které byly uplatněny řádně a včas (§ 43 odst. 3, § 206 odst. 2

tr. ř.), je možno v průběhu dalšího řízení měnit, a to až do doby, než se soud odebere k závěrečné poradě v hlavním líčení, event. veřejném zasedání o odvolání (§ 217, § 218, § 238 tr. ř.). Proto je přípustné, aby poškozený v průběhu trestního řízení rozšířil a důkazně doložil svůj včas a řádně uplatněný nárok na náhradu škody či nemajetkové újmy anebo na vydání bezdůvodného obohacení, o kterém je možno poté rozhodnout podle § 228 odst. 1 tr. ř. (příp. i § 229 odst. 1, 2 tr. ř.), a to za splnění podmínky, že je dána obviněnému nebo jeho obhájci možnost se k takovému rozšíření nároku konkrétně vyjádřit a uplatnit proti němu námitky.

■ V případě, že nárok je zvyšován v průběhu odvolacího řízení, musí být splněna další podmínka, že bylo poškozeným podle § 246 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. nebo státním zástupcem podle § 246 odst. 1 písm. a), odst. 2 tr. ř. podáno odvolání v neprospěch obžalovaného ohledně výroku o náhradě škody či nemajetkové újmy anebo o vydání bezdůvodného obohacení. **(R 5/2015, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 8. 2014, sp. zn. 5 Tdo 797/2014)**

■ Adhezní (trestní) řízení ve své podstatě nahrazuje občanskoprávní řízení, v němž byl jinak byl nárok na náhradu škody uplatňován. Výrok trestního soudu, jímž byl podle § 228 odst. 1 trestního řádu přiznán nárok poškozeného na náhradu škody vůči obžalovanému, je exekučním titulem a musí snést test ústavnosti jako kterékoli jiné meritorní rozhodnutí soudu. Trestní soud má proto v adhezním řízení povinnost postupovat co do odůvodněnosti svého rozhodnutí se stejnou péčí jako civilní soud, který rozhoduje o náhradě škody ve věcech občanskoprávních.

Jedině pečlivé uvážení všech kritérií pro určení výše náhrady nemajetkové újmy umožní stanovit její adekvátní kompenzaci. Tvzení a prokázání požadovaných skutečností přitom náleží poškozeným či jejich zmocněnci a soudy nemají povinnost prokazovat je nad rámec, který by byl v rozporu s požadavkem na rychlost a hospodárnost trestního řízení. **(náleží Ústavního soudu ze dne 9. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 3456/15)**

Související ustanovení:

§ 27 – důvody neposkytnutí peněžité pomoci

Související právní předpisy:

Evropská úmluva o odškodňování obětí násilných trestných činů, – § 43 odst. 3, § 175a odst. 2, § 206 odst. 2 tr. řádu

§ 30

Posuzování žádosti o peněžitou pomoc

(1) Ministerstvo poskytuje oběti jménem státu peněžitou pomoc na základě žádosti.

(2) Žádost o poskytnutí peněžité pomoci lze podat u ministerstva nejpozději do 2 let ode dne, kdy se oběť dozvěděla o újmě způsobené trestným činem, nejpozději však do 5 let od spáchání trestného činu, jinak právo zaniká.

(3) Ministerstvo žadateli písemně potvrdí přijetí žádosti. Ministerstvo vydá rozhodnutí o žádosti nejpozději do 3 měsíců od zahájení řízení, k nimž se připočítává doba

- a) až 30 dnů, jestliže je zapotřebí nařídít ústní jednání nebo místní šetření, je-li třeba někoho předvolat, někoho nechat předvést nebo doručovat veřejnou vyhláškou osobám, jimž se prokazatelně nedaří doručovat, nebo jde-li o zvláště složitý případ,
- b) nutná k provedení dožádání, ke zpracování znaleckého posudku nebo k doručení písemnosti do ciziny.

(4) S účastníky řízení, kteří neovládají český jazyk, může být jednáno i v jazyce slovenském nebo anglickém; to platí i pro vyhotovování písemností.

(5) V řízení o žádosti o peněžitou pomoc nelze podat řádný opravný prostředek. Rozhodnutí nelze přezkoumat v přezkumném řízení.

(6) Ministerstvo může vydat nové rozhodnutí ve věci, vyjde-li dodatečně najevo, že nebyly splněny podmínky pro poskytnutí peněžité pomoci, nebo podmínky pro její poskytnutí v přiznané výši, zejména nesplnil-li žadatel informační povinnost podle § 31 odst. 5. Vydáním nového rozhodnutí se původní rozhodnutí ruší.

(7) Proti pravomocnému rozhodnutí může žadatel podat žalobu podle soudního řádu správního.

K § 30

Právo na peněžitou pomoc může být uplatněno jen na žádost konkrétní oběti trestného činu. Ministerstvo spravedlnosti má povinnost žádost přijmout, posoudit ji a rozhodnout o nároku oběti. Na rozhodování o poskytování peněžité pomoci se vztahuje správní řád, žádost je tedy projednávána ve správním řízení. **Speciální ustanovení pro správní řízení** o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestných činů jsou obsažena v § 30 až 37 tohoto zákona.

K odst. 1

Kompetentní institucí pro poskytování peněžité pomoci je Ministerstvo spravedlnosti (odškodňovací odbor), které vede správní řízení ve věcech poskytování peněžité pomoci obětem trestných činů. Přijímá žádosti, potvrzuje žadateli jejich přijetí, jedná s účastníky, posuzuje žádosti, rozhoduje o nich a v případě vyhovění žádosti vyplácí jménem státu peněžitou pomoc.

K odst. 2

Toto ustanovení upravuje **lhůty pro podání žádosti** ze strany oběti. Stanoví jednak **subjektivní lhůtu** pro uplatnění nároku v délce dvou let (tzn. žádost

je třeba podat nejpozději do dvou let ode dne, kdy se oběť skutečně dozví o újmě způsobené trestným činem). V případě jakýchkoli pochybností stran dodržení této subjektivní lhůty je třeba aplikovat základní zásadu této právní úpravy, tj. tzv. *presumpci postavení oběti*, vyjádřenou v § 3 odst. 1.

Zároveň je pro podání žádosti stanovena i **lhůta objektivní**, jež činí pět let (tzn. žádost musí být podána nejpozději do pěti let od spáchání trestného činu). Z hlediska spáchání trestného činu je podstatné, kdy pachatel konal nebo v případě opomenutí byl povinen konat, tedy kdy svým jednáním (v podobě konání či opomenutí) naplnil zákonné znaky skutkové podstaty trestného činu (popř. jeho pokusu či přípravy, je-li trestná), nikoli okamžik, kdy nastal nebo měl nastat škodlivý následek tohoto činu. K tomu blíže § 2 odst. 4 tr. zákoníku. Účelem poskytnutí peněžité pomoci je překlenutí zhoršené sociální situace způsobené obětí trestným činem, proto nelze předpokládat, že by se oběť ještě po pěti letech od spáchání trestného činu mohla dostat do zhoršené sociální situace v důsledku trestného činu.

Obě **lhůty jsou prekluzivní** (propadné) – právo na peněžitou pomoc od státu jejich marným uplynutím zaniká. Pro dodržení lhůt je podstatné, aby žádost byla doručena nejpozději poslední den lhůty na Ministerstvo spravedlnosti.

Obě uvedené **lhůty** přitom **končí** uplynutím toho dne, který svým jménem nebo číselným označením odpovídá dni, kdy se stala událost (skutečnost) určující počátek této lhůty. Podle § 605 odst. 2 obč. zák. platí, že případně-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, posouvá se poslední den lhůty na nejbližší následující pracovní den. Chybí-li však tento den v posledním měsíci lhůty, končí lhůta uplynutím posledního dne tohoto měsíce.

K odst. 3

Toto ustanovení upravuje **lhůty pro správní řízení** o poskytnutí peněžité pomoci. Po podání žádosti má Ministerstvo spravedlnosti dvě povinnosti, a to:

- a) písemně a bezodkladně potvrdit žadateli přijetí žádosti (v potvrzení je uvedeno číslo jednací, pod kterým bude žádost posuzována, a jméno referenta, který žádost vyřizuje), přičemž dnem doručení žádosti Ministerstvu spravedlnosti je zahájeno správní řízení; tento den je také rozhodný pro posouzení dodržení lhůty k podání žádosti a pro počátek běhu lhůty určené pro rozhodnutí o žádosti;
- b) vydat rozhodnutí o žádosti v zákonem stanovené lhůtě, tj. do tří měsíců od zahájení řízení.

Toto ustanovení však dále stanoví odchylky od lhůty pro vydání rozhodnutí podle správního řádu, které umožňují prodlužovat řízení, a to v neprospěch

žadatele, což je v rozporu s účelem peněžité pomoci. Zákonodárce zde nestanovil maximální možnou lhůtu pro vyřízení žádosti, pročež se některá řízení výrazně prodlužují.

Základní lhůta, ve které má Ministerstvo spravedlnosti o podané žádosti oběti o poskytnutí peněžité pomoci rozhodnout, činí tři měsíce od zahájení řízení, resp. od doručení žádosti. K počítání běhu této zákonné lhůty blíže komentář k § 30 odst. 2 – viz výše. Tuto **lhůtu lze za určitých okolností prodloužit** až o dalších 30 dnů. Těmito okolnostmi jsou situace, kdy:

- a) je třeba nařídit ústní jednání nebo místní šetření,
- b) je třeba někoho předvolat, nechat předvést nebo doručovat veřejnou vyhláškou nebo
- c) jde o zvláště složitý případ.

Základní tříměsíční lhůtu lze prodloužit i tehdy, je-li třeba za účelem rozhodnutí o podané žádosti o peněžitou pomoc provést dožádání (tj. provedení úkonu jiným orgánem než Ministerstvem spravedlnosti jako oprávněným správním orgánem na základě jeho žádosti), zpracovat znalecký posudek či doručit písemnost do ciziny. V těchto případech může být základní tříměsíční lhůta prodloužena o dobu nezbytnou k provedení takovýchto úkonů (aniž by tato doba byla zákonem výslovně limitována přesným termínem či maximální možnou délkou), tedy i o dobu delší než 30 dnů.

Lhůta tří měsíců pro rozhodnutí o žádosti má **charakter pořádkové lhůty**. Při jejím nedodržení, tj. při nečinnosti Ministerstva spravedlnosti, může oběť podat žádost o přijetí opatření k ochraně před nečinností. K těmto opatřením je v tomto případě příslušný ministr spravedlnosti, který je oprávněn v souladu s § 80 odst. 4 spr. řádu:

- a) přikázat nečinnému správnímu orgánu, aby ve stanovené lhůtě učinil potřebná opatření ke zjednání nápravy nebo vydal rozhodnutí,
- b) usnesením převzít věc a rozhodnout namísto nečinného správního orgánu,
- c) usnesením přiměřeně prodloužit zákonnou lhůtu pro vydání rozhodnutí, lze-li důvodně předpokládat, že správní orgán v prodloužené lhůtě rozhodnutí ve věci vydá, a je-li takový postup pro účastníky řízení výhodnější.

Proti zamítavému rozhodnutí ministra spravedlnosti nebo jeho případné nečinnosti se oběť může obrátit na soud s **žalobou pro nečinnost** podle § 4 odst. 1 písm. b) ve spojení s § 79 až 81 s. ř. s. a domáhat se toho, aby soud uložil správnímu orgánu povinnost vydat rozhodnutí ve věci samé.

K odst. 4

Jedná se o **stanovení jednacího jazyka** pro řízení o žádosti oběti o poskytnutí peněžité pomoci. Ministerstvo spravedlnosti s oběťmi primárně jedná

v jazyce českém. S těmi účastníky řízení, kteří neovládají český jazyk, může být jednáno také v jazyce slovenském nebo anglickém. Identický postup platí i pro vyhotovování písemností v řízení o žádosti oběti o poskytnutí peněžité pomoci. O tomto právu by měly být oběti informovány podle § 8 odst. 1 písm. i). Neovládá-li oběť žádný z těchto jazyků, má právo si podle § 16 odst. 3 spr. řádu na své náklady obstarat tlumočnicka.

K odst. 5

Ve správním řízení o peněžité pomoci **nelze podat řádný opravný prostředek**, přičemž pravomocné rozhodnutí **nelze přezkoumat ani v přezkumném řízení**. Prodlužování správního řízení by bylo v rozporu s účelem peněžité pomoci obětem trestných činů, zejména s požadavkem na rychlé poskytnutí této pomoci oprávněnému žadateli.

K řádným opravným prostředkům, jimiž jsou ve správním řízení odvolání a rozklad, blíže § 81 až 93 a § 152 až 153 spr. řádu.

K přezkumnému řízení vedenému správními orgány blíže § 94 až 99 spr. řádu.

K odst. 6

Na základě tohoto ustanovení, jež bylo do zákona o obětech trestných činů nově doplněno až zákonem č. 56/2017 Sb. s účinností od 1. 4. 2017, je Ministerstvo spravedlnosti oprávněno vydat **nové rozhodnutí** ve věci, vyjde-li dodatečně najevo, že nebyly splněny podmínky pro poskytnutí peněžité pomoci nebo podmínky pro její poskytnutí v dřívě přiznané výši. Zejména pokud žadatel nesplnil svoji zákonnou informační povinnost zakotvenou v § 31 odst. 5 nebo bylo-li trestní řízení o skutku, kterým byla oběti způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, skončeno se závěrem, že daný skutek není trestným činem nebo že se skutek vůbec nestal [půjde např. o rozhodnutí státního zástupce o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. a) nebo b) tr. řádu nebo o rozhodnutí soudu o zproštění obžaloby podle § 226 písm. a) nebo b) tr. řádu]. Vydáním nového rozhodnutí se původní rozhodnutí ruší.

Žadatel se v rámci podání žádosti zavazuje bezodkladně upozornit ministerstvo na všechny okolnosti, které mají vliv na posouzení žádosti a stanovení výše peněžité pomoci, zejména dojde-li k částečné náhradě škody nebo nemajetkové újmy, neboť při poskytnutí peněžitého plnění v podobě prokázané ztráty na výděлку a prokázaných nákladů spojených s léčením oběti je třeba danou částku snížit právě o součet všech částek, které oběť obdržela z téhož titulu, tedy z titulu náhrady způsobené škody. Pokud tak oběť neučiní a ministerstvo se o takových okolnostech dozví, může své předchozí rozhodnutí

zrušit a vydat rozhodnutí nové. V případě vydání nového rozhodnutí, jímž Ministerstvo spravedlnosti neshledá podmínky pro poskytnutí peněžité pomoci oběti na základě její předchozí žádosti, popř. oběti přízná nárok na poskytnutí peněžité pomoci ve snížené výši oproti původnímu rozhodnutí, je třeba, aby byly finanční prostředky vyplacené ze strany státu, popř. nově vzniklý rozdíl (přeplatek), obětí státu vráceny, neboť v opačném případě by se jednalo o bezdůvodné obohacení na straně oběti (přijetí plnění z právního důvodu, který odpadl, ve smyslu § 2991 odst. 2 obč. zák.).

Toto ustanovení je **zakotvením speciálního důvodu k provedení nového řízení** ve smyslu § 101 písm. e) spr. řádu. Zákon o obětech trestných činů přitom pro tento účel nestanoví žádné odchylky od obecných pravidel nového řízení, jež jsou obsažena ve správním řádu, vyjma toho, že se novým rozhodnutím vydaným v téže věci původní rozhodnutí zcela ruší (zakotvení odchylky ve vztahu k ustanovení § 102 odst. 9 spr. řádu).

K odst. 7

Pravomocné rozhodnutí Ministerstva spravedlnosti o žádosti oběti o peněžitou pomoc lze napadnout **žalobou podle soudního řádu správního**, jak vyplývá i z povahy řízení o peněžité pomoci. K řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu, včetně náležitostí správní žaloby (§ 71 s. ř. s.) a lhůty pro její podání (§ 72 s. ř. s.), blíže § 65 až 78 s. ř. s.

Související právní předpisy:

Evropská úmluva o odškodňování obětí násilných trestných činů, – § 172 odst. 1 písm. a), b), § 226 písm. a), b) tr. řádu, – § 605 odst. 2, § 2991 odst. 2 obč. zák., – § 16 odst. 3, § 30 až 37, § 80 odst. 4, § 81 až 93, § 94 až 99, § 101 písm. e), § 102 odst. 9, § 152 až 153 spr. řádu, – § 4 odst. 1 písm. b), § 65 až 81 s. ř. s.

§ 31

Náležitosti žádosti

(1) V žádosti o poskytnutí peněžité pomoci je třeba uvést jméno, popřípadě jména, a příjmení oběti, datum jejího narození a adresu bydliště a připojit k ní

- a) **poslední rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení o trestném činu nebo o jeho oznámení; nemůže-li oběť takové rozhodnutí připojit, je třeba, aby označila orgán činný v trestním řízení, který o trestném činu naposledy konal řízení, a uvedla údaje o osobě podezřelé ze spáchání trestného činu, pokud je jí známa,**